

**Yargının Araçsallaştırılması – Güncel Sorunlar II Uluslararası
Sempozyum
27–28 Şubat 2026, İstanbul**

Sonuç Bildirgesi

Türkiye Barolar Birliği ve İstanbul Barosu tarafından düzenlenen “Yargının Araçsallaştırılması – Güncel Sorunlar II” sempozyumunda, Türkiye’de yargı erkinin içinde bulunduğu durum tüm yönleriyle değerlendirilmiştir. İki gün süren toplantıda sunulan tebliğler, yargının bağımsızlığına ve hukuk devleti ilkesine yönelik risklerin münferit örnekler olmadığını, sistematik bir nitelik kazandığını ortaya koymuştur.

Kamusal alanın daralması ve egemenliğin kişiselleşmesi ile birlikte yargı klasik işlevinden uzaklaşmaktadır. Öte yandan yargı da kamusal alanı daraltmanın aracı hâline gelmektedir. Bu durum, yargının temel hak ve özgürlüklerin ihlaline yönelik girişimleri önleyen bir erk olmaktan çıkarılıp idari ve siyasi beklentilere uyumlu bir yapıya dönüştürülmesi tehlikesini doğurmaktadır. Yargılamaların, görülmesi gereken adliyelerde değil, mahkeme salonu niteliği bile taşımayan ve ulaşılması zor cezaevi kampüslerindeki salonlarda gerçekleştirilmesi, hatta bazı yargılamalar için özel yargılama mekânları inşa edilmesi bu durumun sembolik ifadesidir. Yargının bağımsızlığı zayıfladıkça; ifade özgürlüğü ve toplantı-gösteri hakkı aracılığıyla kullanılan kamusal denetim ve toplumsal değişim mekanizmaları da işlevsizleşmektedir.

Uluslararası örnekler, yargının siyasal hedeflere ulaşmak için kullanıldığı ülkelerde demokratik gerilemenin hızlandığını göstermektedir. Literatürde “hukuk yoluyla otoriterleşme” hatta “hukuk aracılığıyla savaş” olarak da nitelenen bu durum, Kuzey ve Güney Amerika kıtalarında olduğu gibi Avrupa’nın farklı ülkelerindeki tarihsel bir kırılmaya işaret etmektedir. Dünyada ve ülkemizde geliştirilen güvenlikçi söylemler, önleyici savaş stratejisine eklenilen önleyici hukuk, fiilden hareket eden ceza hukuku yerine failin niyetini cezalandıran bir tür sözde hukuka dönüşmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin özellikle 18. madde kapsamında verdiği kararlar, hukuki yetkilerin görünürde meşru gerekçelerle ancak gerçekte hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının ağır bir ihlal olduğunu ortaya koymaktadır. Bu, hukuk devleti bakımından ciddi bir uyarı niteliğindedir. Yüksek yargı kararlarının uygulanmaması, anayasal düzen açısından kabul edilemez bir durumdur. Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı tartışma konusu yapılamaz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının sistematik olarak etkisiz bırakıldığı, bu kararlara uyup uymamanın sanki bir tercih konusuymuş

gibi sunulmaya çalışıldığı hatta görmezden gelinerek yok sayıldığı gözlemlenmektedir. AİHM ve AYM kararlarının uygulanma yükümlülüğü tartışma konusu yapılamaz. Mahkeme kararlarına uyup uymamanın siyasi tercihe bırakıldığı bir düzende hukuk devletinden söz edilemez. Bu durum, kuvvetler ayrılığı ilkesini fiilen ortadan kaldıran bir sonuç doğurmaktadır.

Ceza soruşturmalarının ve idari yargı süreçlerinin siyasi alanı dizayn etme aracı hâline getirilmesi, demokratik rekabeti zedelemektedir. Kayyım uygulamaları, geniş ve belirsiz suç tipleri, kamuoyunun denetimine imkân tanımayacak kadar uzun, binlerce sayfalı ve genelleyici iddianameler, uzun tutukluluk süreleri ve ölçüsüz tedbirler, siyasi faaliyeti ve seçilmişleri yargı kısıpacı altına almanın aracı olarak kullanıldığı değerlendirilmektedir. Nitekim yaygın kamuoyu algısı da bu yöndedir. Yargı, siyasi mücadele alanının bir unsuru değildir; hukukun sınırları içinde kalmak zorundadır. Öte yandan, yargıçlar için yargı bağımsızlığını sağlayacak güvencelerin ortadan kaldırılması, siyasi iradenin beklentilerine aykırı kararlar veren yargıçların çeşitli işlem ve yaptırımlarla karşı karşıya kalması, zorunlu veya gönüllü yargısal pasifizme sebep olmaktadır.

Tutuklama ve adli kontrol tedbirlerinin istisna olmaktan çıkıp fiilî cezaya dönüşmesi, masumiyet karinesini zedelemektedir. Fiilden hareket eden klasik ceza hukuku yerine failin niyetini cezalandıran yaklaşımın kabul edilmesi, kamuoyunu suça ikna etmek için soruşturma başlatılırken verilen tutuklama kararları ile lekelenmeme hakkını ihlal eden uygulamalar, gizli tanık veya etkin pişmanlık beyanlarının denetimsiz biçimde kullanılması savunma hakkını zayıflatmakla kalmamakta hukuka ve hatta ahlâka aykırı yöntemlere dönüşmektedir. Ceza muhakemesi, maddi gerçeğe ve adalete ulaşmanın yolu olmaktan çıkarılıp caydırma ve sindirme aracına dönüştürüldüğünde; hüküm iddianameyi tekrar ederken, iddianame ise kolluk fezlekesinin kopyalanmasından ibaret olduğunda hukuk düzeni ağır yara almaktadır.

Soruşturma süreçlerinin bizzat soruşturma makamları tarafından medya üzerinden yönlendirilmesi, kamuoyunda ve medyada soruşturma dosyalarının propagandasının yapılması, henüz hüküm verilmeden kişilerin suçlu ilân edilmesi hatta düşmanlaştırılması gibi uygulamalar muhakeme süreci olmaksızın sosyal ve siyasi cezalandırma amacı güdüldüğünü göstermektedir. Yargının medya üzerinden yürütülen kampanyalarla paralel bir görünüm vermesi, tarafsızlık ilkesini zedelemekte ve toplumsal güveni sarsmaktadır.

Toplantı boyunca yapılan değerlendirmeler, Türkiye’de yargının araçsallaştırılması riskinin soyut bir tartışma olmadığını; somut örneklerle gözlemlenen bir gerçeklik olduğunu ortaya koymuştur. Yargının

bağımsızlığına yönelik her müdahale, toplumun hukuki güvencelerini zayıflatmaktadır.

Yüksek mahkeme kararlarının uygulanmadığı, savunmanın etkisizleştirildiği, ceza muhakemesinin tedbirler üzerinden fiilî yaptırıma dönüştürüldüğü bir sistem hukuk devleti olarak nitelendirilemez. Hukukun üstünlüğü, siyasi tercihlere göre daraltılıp genişletilebilecek bir alan değildir. Yargı, hiçbir kişi, makam ya da anlayış için araç hâline getirilemez. Aksi hâlde, anayasal düzenin temeli olan kuvvetler ayrılığı ilkesinin içi boşalır.

Türkiye'nin hukuk birikimi ve meslek onuruna bağlı hukukçuları bu tabloyu değiştirebilecek güçtedir. Ancak bunun için öncelikle sorunların varlığının kabul edilmesi ve anayasal ilkelere eksiksiz bağlılık gösterilmesi gerekir.

Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, demokratik toplum düzeninin vazgeçilmez şartıdır. Bu ilkenin aşındırılmasına karşı hukuk zemininde kararlılıkla mücadele edeceğimizi kamuoyuna saygıyla duyururuz